

SURRENDER

40 Skladiel, jeden prŕibeh

G

BONO

Surrender

40 skladieb, jeden príbeh

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Bono

Surrender: 40 skladieb, jeden príbeh – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

SURRENDER

SURRENDER

40 Skladieb, jeden príbeh

BONO

Ljndeni

Bono: Surrender, 40 songs, one story
Copyright © 2022 by Bono
Translation © Tomáš Hučko, 2023
Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2023
Drawings by Bono
Creative design by Bono with Gavin Friday
Jacket photograph © Anton Corbijn
Jacket design by Bono, Gavin Friday, and Shaughn McGrath
Author photograph © John Hewson
This edition published by arrangement with Alfred A. Knopf,
an imprint of The Knopf Doubleday Group, a division
of Penguin Random House LLC.

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie
sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania
v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom
bez písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-3352-6
ISBN e-knihy 978-80-566-3739-5 (1. zverejnenie, 2023) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-566-3740-1 (1. zverejnenie, 2023) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-566-3738-8 (1. zverejnenie, 2023) (ePDF)

Pre Ali

I hear the ancient footsteps like the motion of the sea
Sometimes I turn, there's someone there, at times it's only me.

– Bob Dylan, *Every Grain of Sand*

OBSAH

ČASŤ I

1	Lights of Home	15
2	Out of Control	25
3	Iris (Hold Me Close)	31
4	Cedarwood Road	47
5	Stories for Boys	59
6	Song for Someone	71
7	I Will Follow	85
8	11 O'Clock Tick Tock	99
9	Invisible	127
10	October	155
11	Two Hearts Beat as One	171
12	Sunday Bloody Sunday	185
13	Bad	205
14	Bullet the Blue Sky	217
15	Where the Streets Have No Name	227
16	With or Without You	237
17	Desire	251

ČASŤ II

18	Who's Gonna Ride Your Wild Horses	263
19	Until the End of the World	275

20	One	289
21	The Fly	305
22	Even Better Than the Real Thing	323
23	Mysterious Ways	331
24	Stuck in a Moment	343
25	Wake Up Dead Man	355
26	The Showman	373
27	Pride (In the Name of Love)	393

ČASŤ III

28	Beautiful Day	417
29	Crumbs from Your Table	433
30	Miracle Drug	447
31	Vertigo	475
32	Ordinary Love	491
33	City of Blinding Lights	511
34	Get Out of Your Own Way	523
35	Every Breaking Wave	543
36	I Still Haven't Found What I'm Looking For	561
37	Love Is Bigger Than Anything in Its Way	579
38	Moment of Surrender	593
39	Landlady	611
40	Breathe	615

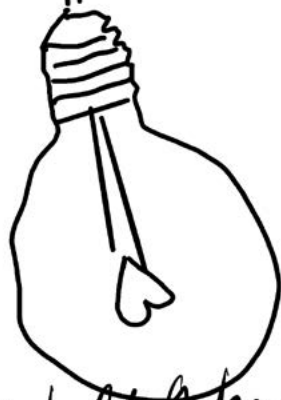
	Doslov	621
	Doslov doslovu	623
	Fotografie	629
	Poznámka k typografii	631

ČASŤ I

Neviem zmeniť svet,
ale viem zmeniť svet vo mne.

– SFX Theatre, Dublin, December 1982

an eccentric view of the world
starts way before

I am told I have
an eccentric heart.....

Lights of Home

*I shouldn't be here 'cause I should be dead
I can see the lights in front of me
I believe my best days are ahead
I can see the lights in front of me.*

Narodil som sa s výstredným srdcom. V jednej komore srdca, kde má väčšina ľudí tri chlopne, mám ja len dve. Dvojkridlové dvere, ktoré na Vianoce v roku 2016 vypadávali z pántov. Aorta je vaša hlavná tepna, vaša dráha života, ktorá roznáša okysličenú krv z pľúc, v podstate vás udržiava nažive. Zistili sme však, že moja aorta bola dlhší čas preťažená a vytvoril sa na nej vred. Vred, ktorý mal každú chvíľu prasknúť, a tým by ma poslal do ďalšieho života, skôr než by som si stihol zavolať záchranku. Skôr než by som sa mohol rozlúčiť so životom.

Takže, tu som sa ocitol. Nemocnica Mount Sinai. New York.

Pozerám sa na seba zhora, oblúkové svetlá dopadajú na nerezovú oceľ. Zdá sa mi, že svetlo je tvrdšie než ocelové lôžko, na ktorom ležím. Mám pocit, že moje telo mi nepatrí. Je to len mäkké mäso a tvrdé kosti.

Nie je to sen ani predstava, ale mám pocit, akoby ma kúzelník píli na dve časti. Moje výstredné srdce zamrzlo.

Musia ho nejako opraviť, v záplave tej horúcej krvi, ktorá zurčí a všade sa vlieva. To má krv vo zvyku, keď vás neudržiava pri živote.

Krv a vzduch.

Krv a vnútornosti.

Krv a mozog, to teraz potrebujem, ak chcem ďalej žiť a spievať.

Moju krv.

A mozog a ruky kúzelníka, ktorý stojí nado mnou a môže správne zvolenou stratégiou a jej prevedením spraviť z veľmi zlého dňa veľmi dobrý.

Nervy z ocele, skalpel z ocele.

Teraz sa mi tento muž vyšplhal po hrudníku a vnoril sa doň čepeľou s kombináciou schopností vedca a mäsiara. So silou nutnou na vlámanie sa do cudzieho srdca. S čarom, ktoré voláme medicína.

Viem, že keď sa po týchto ôsmich hodinách operácie zobudím, nebudem mať pocit, že je to dobrý deň, ale rovnako viem, že zobudiť sa je lepšie než tá druhá možnosť.

Aj keď sa nebudem môcť nadýchnuť a budem mať pocit, že sa dusím. Aj keď budem zúfalo lapať po dychu a žiadny nepríde.

Aj keď budem mať halucinácie, lebo už teraz vidím preludy a všetko začína vyzerať trochu ako na obrazoch Williama Blakea.

Je mi hrozná zima. Potrebujem byť vedľa teba, potrebujem tvoje teplo, potrebujem tvoju lásku. Som oblečený do zimy. Na posteli ležím v ťažkých topánkach, no i tak mrznem na smrť.

Sníva sa mi.

Som v scéne nejakého filmu, kde z herca v hlavnej úlohe vyprcháva život. V posledných chvíľach života sa zarmútene pýta svojej veľkej lásky.

„Kam ideš? Neopúšťaj ma!“

„Veď som tu s tebou,“ odpovie mu jeho milá. „Nikam som sa nepohla.“

„Čože? Ty neodchádzaš? Takže to ja ťa opúšťam? Prečo kráčam preč? Nechcem ťa opustiť. Prosím, nedovoľ, aby som odišiel.“

Na úspechu je zopár malých špinavých tajomstiev, na ktoré sa zobúdzam. Z ktorých sa zobúdzam.

Úspech ako tvrdá práca, ktorou zakrývame dysfunkciu, ospravedlnenie obsesívno-kompulzívnych sklonov.

Úspech ako odmena za naozaj, naozaj ťažkú drinu, ktorá možno len zastiera nejakú neurózu.

Úspech by mal prichádzať s varovaním pre workoholikov a ich blízkych.

Úspech môže poháňať nejaká nespravodlivá výhoda alebo okolnosť. Ak nie privilegium, tak dar, talent alebo iná podoba zdedeného bohatstva.

No za niektorými z týchto dvier sa skrýva aj tvrdá práca.

Vždy som si myslel, že mojím darom je nájsť najvyšší tón melódie, nielen v hudbe, ale aj v politike, obchode a všeobecne vo svete ideí.

Kde iní počuli harmóniu alebo kontrapunkt, ja som hľadal najvyšší bod v miestnosti, záchytný bod, čistú myšlienku. Možno preto, že som ju musel zaspievať alebo predať.

Teraz však vidím, že mojou výhodou bolo niečo oveľa prozaickejšie, prízemnejšie. Moja výhoda bola genetická, bol to dar... vzduchu.

Presne tak.

Vzduchu.

„Váš muž má v tej svojej bojovnej hrudi ešte poriadne veľa pušného prachu.“

To hovorí po operácii muž, ktorý mi prepíľil hrudný kôš, mojej žene Ali, môjmu najbližšiemu človeku.

„Potrebovali sme extra silnú niť, aby sme ho zašili. Na svoj vek má asi stotridsať percent pľúcnej kapacity.“

Nepoužije slovo „monštrum“, ale Ali sa mi zverí, že o mne začala premýšľať ako o Mužovi z Atlantídy, z toho sci-fi seriálu zo sedemdesiatych rokov o obožžiteľnom detektívi.

David Adams, muž, ktorému vďačím za život, chirurg-kúzelník, hovorí s južanským prízvukom, a v mojom halucinačnom blakeovskom

stave si ho začnem mylíť so šialeným zloduchom z *Texaského masakra motorovou pilou*. Počujem, ako sa pýta Ali na tenorov, ktorí nezvyknú pobeťovať po pódiu a vydávať zo seba vysoké tóny.

„Nemali by tenori stáť s rozkročenými nohami pevne na zemi, skôr ako sa vôbec odhodlajú na vysoké C?“

„Áno,“ odpovedám bez toho, aby som otvoril ústa. Lieky ešte stále pôsobia. „Tenor si musí z hlavy spraviť reproduktor a z tela mech, aby praskali sklenené poháre.“

Ja, na druhej strane, pobeťujem po arénach a uháňam po štadiónoch už tridsať rokov a spievam pritom *Pride (In the Name of Love)*, vo vysokom A alebo B, podľa toho, aký mám rok.

V osemdesiatych rokoch zastavil Adama Claytona štýlový anglický spevák Robert Palmer a prosil ho: „Nemôže ten váš spevák spievať o pár tónin nižšie? Bude to ľahšie preňho aj pre nás, ktorí ho musíme počúvať.“

Vzduch je výdrž.

Vzduch je dôvera pustiť sa do veľkých výziev a veľkých súperov.

Vzduch nie je vôľa pokoriť akýkoľvek Everest, na ktorý v živote narazíte, ale je to schopnosť zniesť ten výstup.

Vzduch je to, čo potrebujete na každej severnej stene.

Vzduch vlieva do malého dieťaťa na ihrisku dôveru, že ho nebudú šikanovať, a ak áno, že šikanujúcemu niekto vyrazí dych.

A ja ho odrazu nemám, prvýkrát v živote.

Som v nemocnici na pohotovosti, bez vzduchu.

Bez dychu.

Mená, ktoré dávame Bohu.

Samý vzduch.

Jehováááá.

Alláááh.

Ješuáááá.

Bez vzduchu... bez nápevu... bez árie.

Som vystrašený, lebo prvý raz v živote sa obraciam na svoju vieru a neviem ju nájsť.

Bez vzduchu.

Bez modlitby.

Som tenor, spievajúci pod vodou. Cítim, ako sa mi pľúca plnia.
Topím sa.

Mám halucinácie. Vidím svojho otca na nemocničnej posteli a seba, spiaceho vedľa neho na matraci na zemi. Nemocnica Beaumont, Dublin, leto 2001. Dýcha zhlboká, ale jeho dych je čoraz plytší a plytší, tak ako hrob v jeho hrudi. Kričí moje meno, mýli si ma s bratom alebo naopak.

„Paul. Norman. Paul.“

„Tato.“

Vyskočím a volám sestričku.

„Ste v poriadku, Bob?“ šepká mu do ucha.

Sme vo svete prerušovaných, čulých šepotov, svete sykania. Jeho tenor sa zmenil na krátke, plechové výdychy, po každom nasleduje s.

„Hejsssss ssss sss.“

Parkinson mu ukradol zvučnosť.

„Chcem ísť domov, sssss, chcem odtiaľto vypadnúť, ssss.“

„Zopakuj to, tato.“

Tak ako sestrička, aj sa nad ním skláňam, s uchom pri jeho ústach.

Ticho.

Potom ďalšie ticho.

A potom: „CHOĎTE DO RITI!“

Na odchode môjho tatka z tohto sveta je niečo dokonale nedokonalé. Neverím, že mňa alebo tú ostražitú sestričku poslal do riti. Chcem veriť tomu, že to adresoval tej opici, ktorá mu väčšinu života visela na chrbte. V tých posledných dňoch sa mi zveril, že keď prijal rakovinu, stratil vieru, ale povedal mi aj to, aby som ja svoju nikdy nestratil. Vraj to bolo na mne to najzaujímavejšie.

Takto povzbudený som mu prečítal tridsiaty druhý žalm z Knihy Dávida.

Aj Dávid mal dosť svojich problémov. Tatko nemal náladu na kázeň, a videl som, ako prevrátil oči, a asi nie smerom k nebu.

*Pretože som mlčal, chradli mi kosti a celý deň som nariekal.
Veď vo dne i v noci doliehala na mňa tvoja ruka a ako v letných
pálavách vysychala mi sila.
Preto každý veriaci bude sa modliť k tebe v čase tiesne.
A záplavy veľkých vôd sa k nemu nepriblížia.
Ty si moje útočisko, ochrániš ma pred súžením, zahrnieš ma
radosťou zo spásy.*

Čítal som to preňho či pre seba?

Otec priznal obdiv nad tým, čo pôsobilo ako „obojsstranný rozhovor s tým chlapíkom na poschodí“.

„Moja modlitba je vždy jednostranná. Ale kašli už na to, dobre? Snažím sa tu mať trochu pokoja.“ Tu sa mu ho nikdy nedostalo, ale chcem veriť, že tam áno.

Kde je to „tam“? Doma.

Neviem, či viem, čo to znamená.

Poviem zbohom. Zhlboka sa nadýchnem a vyberiem sa to hľadať.

Jar, 2015.

Ďalšie studené, fluorescenčné svetlo. Oceľ a sklo.

Nevoľnosť.

Tentokrát to nie je otázka života a smrti. Hľadím do zrkadla na záchode vedľa šatne, pod hokejovým štadiónom vo Vancouveri, v Kanade. Je prvý večer turné Innocence + Experience.

Keď som bol mladší, nikdy som nebol márnivý. Vyhýbal som sa státiu pred zrkadlom. A teraz tu stojím v bielo vykachličkovanom záchode, pozerám na svoju tvár a skúmam, či by predsa len nemohla byť atraktívnejšia.

Cez stenu počujem hluk davu, ako spieva s Garym Numanom jeho pieseň *Cars: Tu v mojom aute/ sa cítim najbezpečnejšie/ zamknem všetky dvere/ len takto sa dá žiť/ v autách.*

Som v budúcnosti, o ktorej som sníval, keď som prvý raz počul túto syntetizátorovú pesničku na konci sedemdesiatych rokov. Nechce sa mi veriť, že teraz, keď mám päťdesiatpäť, som sa rozho-

dol pre peroxidový blond účes vlastnej výroby, ktorý akoby prišiel z toho obdobia. Farba kuracieho krídelka, ako neskôr poznamená španielsky recenzent. Hluk z arény len zvyšuje nahromadené vzrušenie, ktoré cítim. Vrátim sa do šatne, ďalšej časovej kapsuly, a sťažujem sa, že vyzerá úplne rovnako ako tá, čo sme mali na minulom turné. Oznámia mi, že sa za posledných dvadsať rokov nezmenila. Zelená vrecovina, ozdobné svetielka, kožený gauč tabakovej farby. Prečo je, po všetkom tom čase, vyjsť a stretnúť 18 474 najbližších priateľov stále také znervózňujúce? Dnes je otvárací večer svetového turné, ale ako zvyčajne, nie som sám.

Larry má okolo seba anjelskú auru, výraz niekoho, kto videl, čo je na druhej strane. Možno to aj videl, keďže len včera pochoval otca. Adam ako hlavná postava nejakého artového filmu. Nič ho nerozrušuje. Edge je napätý a nabudený, ale celkom sa mu do darí skryť.

Ako pred každým koncertom, pomodlíme sa.

Niekedy to pôsobí, akoby sme boli cudzinci, modliaci sa za intimitu skupiny, ktorá by mohla byť užitočná nášmu publiku v ten večer.

Užitočná čomu? Hudbe. Nejakému vyššiemu cieľu. Nejakým zvláštnym spôsobom sa zmeníme. Modlitby začíname ako druhovia, končíme ich ako priatelia. Nachádzame iný obraz samých seba, rovnako ako publika, ktoré nás čaká a ktoré nás opäť zmení.

Modliť sa za užitočnosť je zvláštne. Neromantické. Asi aj trochu nudné, ale je to podstatou toho, kým sme a prečo ako skupina ešte stále fungujeme. Muži, ktorí sa stretli ako chlapci. Muži, ktorí porušili sľub, ktorý je v samom srdci rock'n'rollu: môžete mať svet, ale na oplátku má svet vás. Môžete mať mesiášsky komplex, ale musíte zomrieť na kríži v tridsiatich troch, inak majú všetci nárok pýtať si svoje peniaze späť. Sklamali sme ich. Zatiaľ.

Sme muži s jazvami po rôznych súbojoch so svetom, ale oči máme podivuhodne čisté s ohľadom na všetky tie zvraty osudu a surreálnosť života, ktorý tridsaťpäť rokov trávime koncertovaním na štadiónoch.

Teraz cez stenu počujem Patti Smith a jej *People Have the Power*, je to signál, že do začiatku koncertu máme päť minút a desať sekúnd, päť minút a desať sekúnd, kým zistíme, či ešte stále máme to, kvôli čomu ľudia prišli, a to nie je len naša hudba či naše priateľstvo. To, čo ponúkame, je naša skupina ako chemická zlúčenina, chemická reakcia medzi nami a naším publikom. To robí z dobrej skupiny skvelú.

Hukot davu stúpa, keď kráčame uličkou zo šatne, hukot, ktorý z tejto myši robí leva. Keď vchádzam na pódium, mám päť vo vzduchu, som pripravený vstúpiť do pesničky. Na nasledujúcich stranách sa pokúsim vysvetliť, čo to znamená. Ale po štyridsiatich rokoch viem, že keď sa mi podarí zostať vnútri pesničiek, budú spievať cezo mňa a táto noc nebude prácou, ale hrou.

Takmer dvadsaťtisíc ľudí spieva chorálový refrén piesne *The Miracle (of Joey Ramone)*, a ako Edge, Larry a Adam vstupujú na prednú časť pódia, ja im kráčam naproti sám z opačného konca arény. Kráčam cez naše publikum, cez všetok ten hluk. V mysli mám znovu sedemnásť, kráčam z nášho domu v severnej časti Dublinu až na Cedarwood Road, smerujem na skúšku s týmito chlapíkmi v tých dávnych časoch, keď aj oni boli chlapci.

Odchádzam z domu, aby som domov našiel. A spievam.

the miracle of Joey Ramone

Out of Control

*Monday morning
Eighteen years of dawning
I said how long
Said how long.*

Poskakujem po obývačke na Cedarwood Road 10 do rytmu pesničky *Glad to See You Go* z albumu *Leave Home* od Ramones.

*You gotta go go go go goodbye
Glad to see you go go go go goodbye*

Píše sa rok 1978, dnes oslavujem osemnásť narodeniny.

Tieto pesničky sú také jednoduché a pritom vyjadrujú komplexné veci, ktoré sú pre môj život oveľa významnejšie ako Dostojevského *Zločin a trest*. Ten som práve dočítal. Trvalo mi to tri a pol týždňa. Tento album trvá len dvadsaťdeväť minút a päťdesiatšesť sekúnd. Pesničky také jednoduché, že aj ja ich viem zahrať na gitare. A ja na gitare hrať neviem.

Pesničky také jednoduché, že by som možno podobné vedel aj napísať. Je to akási osobná revolúcia, ktorej otrasy možno doľahnú až na poschodie, do prázdnej izby môjho staršieho brata Normana, alebo – a to by bolo dôležitejšie – dole chodbou do kuchyne, kde sedí tatko.

Tatko, ktorý mi chce dohovoriť, aby som si našiel prácu. Prácu!

Práca je to, keď robíte niečo, čo vás v skutočnosti nebaví, osem hodín denne, päť či šesť dní v týždni, aby ste si zarobili na veci, čo robíte len cez víkend, ale chceli by ste ich robiť neustále.

Viem, že práci by som sa chcel vyhnúť. Viem, že ak by som mohol robiť to, čo milujem, nemusel by som pracovať ani jediný deň v živote. Ale má to háčik. Aj v svojej poďobanej nástročnej otravnosti viem, že to je nepravdepodobné, pokiaľ v niečom nebudem vynikať.

Ale nič také nie je. Nevynikám v ničom.

Teda, som celkom dobrý v napodobňovaní. Môj kamoš Reggie Manuel trvďí, že som mu prebral frajerku Zandru vďaka tomu, ako som imitoval Iana Paisleyho. Celkom mi idú tie bojové tirády reverenda Iana Paisleyho, vodcu unionistov zo severu.

„NEE VZZDAVVVAJTE SAA,“ soptím.

Moja verzia Iana Paisleyho rozosmiala Zandru tak, až sa zdalo, že by mohla opätovať moje výboje, ale bolo mi zároveň jasné, že mi môže dať kopačky kvôli Keithovi, čo-to-mal-za-ksicht, lebo byť vtipný proste nestačí. Musíte byť aj múdry, a ja som dosť múdry na to, aby som vedel, že múdry nie som. Aspoň nie dosť.

Síce to nebolo ani tak dávno, čo mi to v škole dosť šlo, ale v poslednom čase sa neviem sústrediť na nič okrem dievčat a hudby. Som dosť múdry na to, že medzi tým vidím spojitosť.

Viem aj celkom dobre maľovať, ale nie tak dobre ako môj najlepší kamoš Guggi. Celkom slušne píšem prózu, ale nie tak dobre ako ten talentovaný vševedko Neil McCormick, ktorý píše do školského časopisu. Pohrával som sa s myšlienkou, že budem novinárom, predstavoval som si, že som zahraničný korešpondent, prinášajúci reportáže z vojnových zón. Ale keď chcete byť novinárom, musíte spraviť dobre skúšky, a ja mám so skúškami problém. Problém byť vôbec v škole, aby som ich zložil.

A okrem toho, je tu ešte iná vojnová zóna, ktorá sa ma týka. Na našej ulici, v našom dome, v mojej hlave.

Načo chodiť až do Timbaktu ako vojnový korešpondent, keď toľko dobrého materiálu mám rovno pod posteľou? Strachy a príznaky, ktoré sa skrývajú pod poduškou, sú dôvodom, prečo niekedy nechcem ani vstať z postele. Ešte netuším, že rock'n'roll, a obzvlášť punk rock, sa stanú mojím vyslobodením.

Vtedy prestanem okupovať svoju posteľ.

V obývačke na Cedarwood Road 10 máme koženkovú hnedú pohovku. Oranžovo-čierny koberec popraskaný od slnka sa rozprestiera od steny k stene a v zime nám objíma nohy. Máme ústredné kúrenie, takže konečne nás zima nevyženie každé ráno z postele do kúpeľne.

Sme bohatí.

Takí bohatí, že môj takto jazdí na Hillman Avengerovi s červenou metalízou. Takí bohatí, že máme farebnú telku skôr, ako naši priatelia. Farebná telka, to je veľká vec. Skutočný život v našom dome vďaka nej pôsobí menej skutočný, a počas môjho dospievania pre mňa, tatka a Normana je často priam nevyhnutné, aby vyzeral menej skutočný.

V sedemdesiatych rokoch je futbalové ihrisko na Old Trafford alebo Anfield alebo Highbury v *Zápase dňa* oveľa zelenšie než ktorékoľvek ihrisko za našou štvrtou. Červené dresy Georgea Besta a Charlieho Georgea žiaria. Pre Malcolma Mcdonalda to žiadna výhra nie je. Aký má zmysel fandiť Newcastle United v ich monochromatických dresoch, keď čierno-biela patrí do minulosti?

Tatko tvrdí, že kráľovská rodina by mala patriť do minulosti, ale súhlasí s mamou, že kráľovná vyzerá vo farbe skvelo. Každý rok sa otec s mamou s úsmevom hádajú, či by sme my, Íri, mali prerušiť vianočný obed a o tretej pozerať v telke kráľovnin vianočný príhovor. Akoby mal celý svet slabosť pre fanfáry a pochody, celú tú kráľovskú pompu. Ale vojna je čierno-biela, aj keď ju vysielajú vo farbe. Časti našej krajiny sú vo vojne s inými časťami našej krajiny. Naš najbližší sused, Veľká Británia, nás šikanoval, a teraz sme si pár

násilníkov vychovali aj my. Krv je v správach karmínovo červená. Stále viac a viac vlajok označuje verejný priestor konfliktnými dejinami Írska a Anglicka, ale to nám nebráni sledovať oslavu kráľovných narodenín. Na farebnej telke to všetko ožíva.

Hoci má Veľká Británia punk rock, pre tínedžera v Dubline nemôže byť Anglicko nikdy také príťažlivé ako Amerika. Kovboji predstavujú úplne nové spektrum – John Wayne, Robert Redford, Paul Newman, rovnako ako Indiáni, i keď tí si svoj osud nevybrali. Zobrazenie Apačov, Pawnee a Mohykánov ovplyvní vzhľad punku. A potom všetci tí mestskí strážcovia zákona, Clint Eastwood ako Špinavý Harry, Peter Falk ako Columbo, a Telly Savalas ako Kojak.

No fikcia sa nechytá na skutočný americký život. Nedá sa porovnať s oslnivým vesmírnym programom Apollo, tou najfantastickejšou víziou.

Akí šialení musia byť tí Američania, keď si myslia, že pošlú človeka na Mesiac? V tej šialenosti sa my, Íri, spoznávame. A nebol to jeden z našej vlastnej kráľovskej rodiny, John Fitzgerald Kennedy, kto s tým nápadom prišiel? Aspoň to tvrdí môj otec.

Ako tínedžer v sedemdesiatych rokoch v Dubline mám vážny úmysel premeniť ten čiernobiely svet vonku, za prezdobenými rímami našich okien na Cedarwood Road, na taký farebný, ako vidíme v našej televízii Murphy. A nechcem svet iba inak vidieť, chcem ho aj inak počuť. Posunúť sa od monotónnych zvukov beznádeje tínedžera k obľejším, bohatším zvukom ďalšieho umeleckého objektu našej obývačky.

Nášho sterea.

Máme úžasné stereo. Nie je to len prehrávač, ktorý plní náš dom zvukom tatkových opier. Je to aj dvojkazeták Sony, ktorý nadobro zmení môj život. The Ramones, The Clash a Patti Smith zmenia môj pohľad na svet vonku, no začalo sa to už s The Who a Bobom Dylanom a špeciálnou posadnutosťou Davidom Bowiem, ktorého som si pôvodne predstavoval ako polovicu nejakého dua. Myslel som si, že *Hunky Dory* je meno jeho partáka, nevediac, že to je názov jeho štvrtého albumu.

10. MÁJ, 1978

Veľký deň pre rockového učňa, ktorý má meter sedemdesiatjeden, ale tvrdí, že má takmer meter sedemdesiattri. To, že mám narodeniny, nehrá rolu. V našej rodine ich nevieme veľmi oslavovať. Jasné, päť libier od tatka je skvelých, ale to nie je dôvod, prečo je dnešok výnimočný.

Toto je deň, keď sa naučím úžasný houdiniiovský útek. Namiesto triku s indickým lanom nechám zmiznúť svoj čiernobiely život, a vzápätí ho privolám späť vo farbe. Toto je deň, keď napíšem svoju prvú poriadnu rock'n'rollovú pesničku a prvý singel U2. Vďačím za to kúzelnému Joeymu Ramoneovi a jeho kúzelným bratom. No bez Edgea, Adama a Larryho, mojich vlastných kúzelných bratov, by ju nikto nepočul.

*Monday morning
Eighteen years of dawning
I said how long.
Said how long
It was one dull morning
I woke the world with bawling
I was so sad
They were so glad.
I had the feeling it was out of control
I was of the opinion it was out of control.*

Tú pesničku som nazval *Out of Control*,* pretože mi došlo – a Fjodor Dostojevskij v tom tiež môže mať prsty –, že my ľudia nemáme takmer žiadny vplyv na dva najdôležitejšie momenty našich životov. Narodenie a smrť. Zdalo sa mi to ako príhodný spôsob, akým povedať „chod' do riti“ vesmíru, tak ako si to každá správna punk rocková pesnička vyžaduje.

* Pieseň sme vydali 26. septembra 1979, na EP nazvanom *Three*, s dvomi ďalšími pesničkami, *Stories for Boys* a *Boy/Girl*. Poradie pesničiek vybrali poslucháči rozhlasovej relácie Davea Fanninga na stanici RTÉ. Dave bol prvý DJ, ktorý hral naše pesničky. Odvtedy je Dave prvý človek, ktorý hrá každý náš nový singel.

IRIS

Iris (Hold Me Close)

*The star,
that gives us light
Has been gone a while
But it's not an illusion
The ache
In my heart
Is so much a part of who I am
Something in your eyes
Took a thousand years to get here
Something in your eyes
Took a thousand years, a thousand years.*

Predstavte si päťdesiatpäťročného muža, ktorý každý večer spieva svojej mame pred dvadsiatimi tisícmi ľuďmi.

Čo to má znamenať?

Jasné, je ťažké stratiť matku v štrnástich, ale už by sa z toho mal spamätať. Vážne.

Ako spevák skupiny U2 dostávam peknú dávku šikany. Či už je to férové, alebo nie, mám to v náplni práce a väčšinou si to aj celkom

užívam. Nič z toho sa nevyrovná tomu svinstvu, z ktorého sa obviňujem ja sám, najmä na pódiu, keď sa mi dejú rôzne psychické, až psychedelické veci. Na pódiu i v obecenstve to od elektriny až praská.

Čo to má byť?

Odkiaľ je tá otázka? Je to príklad jedného z tých hlúpejších obvinení, ktoré počujem v mysli tesne predtým, než vstúpim do skladby *Iris*. Akoby som mal na pleci svojho osobného satana, ktorý sa mi ustavične posmieva a zasieva do mňa na každom kroku pochybnosti. Tento malý diabol sprejuje emocionálne graffiti po všetkých stenách mojej sebaúcty. Ten diablík som však ja, tak prečo si to robím?

Niektó pripodobnil modlitbu k tomu, keď ste na rozbúrenom mori v malej loďke bez vesiel. Máte iba lano, ktoré je niekde v diaľke pripevnené k prístavu. Tým lanom sa môžete pritiahnuť k Bohu.

Mojimi modlitbami sú piesne.

ČIERNE KADERE A KOSTOLNÉ ZVONY

Na moju mamu Iris mám veľmi málo spomienok. Viac ich nemá ani môj brat Norman. Je na to jednoduché vysvetlenie: keď zomrela, v našom dome sa o nej už nikdy nehovorilo.

Bojím sa, že je to ešte horšie. Málokedy sme na ňu čo len pomysleli.

Boli sme traja írski muži a vyhýbali sme sa bolesti, o ktorej sme vedeli, že by prišla, keby sme na ňu mysleli alebo o nej hovorili.

V roku 2014 som si na albume *Songs of Innocence* dovolil pozrieť sa späť, zdvihnúť kameň, hoci som vedel, že pod ním lezú červy. Tých pár vláken spomienok, čo mi na mamu zostali, som sa pokúsil vpliesť do pesničky *Iris*.

Zaspievam sa jej.

Nájdem ju.

Tri dni pred vydaním albumu sa ma zmocnila panika. Znepáčila sa mi predstava, že pesnička *Iris* pôjde do éteru, von do sveta, pesnička,

v ktorej päťdesiatštyriročný chlap žiali nad svojou mŕtvou mamou. V poslednej chvíli som dostal pocit, že *Iris* je až príliš: príliš jemná, príliš obširná, príliš odhaľujúca, príliš všetkého na to, aby celá skupina musela trpieť za svojho speváka. Keďže to pôvodne mal byť album vydaný iba digitálne pre päťsto miliónov ľudí (to je iný príbeh, vrátim sa k tomu neskôr), pokúšal som sa ju z neho stiahnuť. Neznamenaloby to, že milióny CD a platní by museli vyhodiť na skládku. No aj digitálny svet má svoje termíny, a ja som ten svoj prešvihol. Apple už nahrál album do myriád svojich virtuálnych systémov a stiahnuť tú pesničku by znamenalo vyhodiť celý svet do vzduchu.

Alebo niečo podobne hrozné.

Hľadel som do steny a pýtal sa sám seba, prečo sa ma to stále tak dotýka, prečo ma *Iris* po všetkých tých rokoch stále bolí. Koľko rokov presne? Sme v roku 2014, čiže štyridsať. V septembri to bude štyridsať na deň.

Vážne? A aký je to dátum? Nevedel som si spomenúť. Napísal som bratovi. Ani on si nevedel spomenúť. Zavolať nášmu strýkovi, ale ani strýko Jack nevedel, hoci si pamätal, že náš dedko Gags Rankin bol pochovaný deviateho septembra, lebo vtedy videl svoju sestru *Iris* naposledy.

Deviateho septembra mal vyjsť náš album. Nikto o tom nevedel, ale *Songs of Innocence* prichádzali na svet v ten istý dátum, keď som sa naposledy rozprával s mamou. Čo majú tieto zhody znamenať? Je to len náhoda? Vážim si tajomstvo každého kozmického rýmu, a tak som to vzal ako formu útechy a potvrdenie, že robím správnu vec.

*Free yourself to be yourself
If only you could see yourself*

Tá fráza sa stala mojou mantrou – oslobod' sa a buď sám sebou – a spomienky sa mi začali vracáť.

Iris, ako sa smeje. Jej humor, čierny ako jej tmavé kadere. Nevhodný smiech bol jej slabosťou. Môj otec Bob z centra Dublinu vzal ju a jej

sestru Ruth na balet, len aby ho zahanbila tlmenými záchvatmi smiechu pri pohľade na genitálie, vystupujúce spod nohavíc tanečníkov.

Pamätám si, že keď som mal sedem či osem, neposlúchal som.

Iris ma naháňala a mávala pritom dlhou palicou, ktorú jej dala kamarátka s prísľubom, že tá ma skrotí. Na smrť vystrašený som bežal po záhrade a ona za mnou. Ale keď som sa odvážil otočiť sa, videl som, že ju ide rozpučiť od smiechu, nič v nej neverilo v toto stredoveké trestanie, ani v to, že som zlý chlapec.

Spomínam si, ako v kuchyni sledujem Iris, ktorá žehlí bratovu školskú uniformu, a zhora nejasne počuť vrčanie otcovej vrtačky, ako sa snaží pripevniť na stenu poličku vlastnej výroby.

Odrazu sa ozve zvuk jeho hlasu, kričí. Neľudský zvuk, zvierací rev. „Iris! Iris! Volaj záchranku!“

Bežali sme k ústiu schodov a zbadali ho na ich vrchu, v ruke vrtačka, ktorou si očividne zašiel do rozkroku. Prišiel o kúsok kože a teraz tam stál meravý od strachu, že sa mu už nikdy nepostaví. „Vykastroval som sa!“ nariekal.

Bol som v šoku, keď som videl svojho otca, toho obra z Cedarwood Road 10, uťatého ako strom. Nevedel som, čo to znamená. Iris to vedela a tiež bola v šoku, ale to nebol výraz, ktorý mala na tvári. Nie, na tvári mala výraz krásnej ženy, ktorá potláča smiech, a potom výraz krásnej ženy, ktorá ho už udržať nevie. Zmocnil sa jej smiech. Zvonivý smiech. Ako drzé dievča, ktorého snaha nespáchať v kostole svätokrádež vedie len k väčšiemu výbuchu smiechu, keď konečne prepukne.

Načiahla sa po telefón, ale nevedela sa dať dokopy natoľko, aby vytočila 999. Od smiechu sa prehýbala v páse. Otec to zranenie prežil. Aj ich manželstvo to prežilo. Spomienka mi zostala.

Iris bola praktická žena. Takmer všetko si vyrábala vlastnoručne. Vedela vymeniť poistku na kanvici, vedela šiť – a ako! Pracovala ako upratovačka v Aer Lingus a keď jej to otec zakázal, stala sa šičkou na čiastočný úväzok, spolu s kamarátkami zo Cedarwood Road.

Vtedy sa medzi otcom a mamou strhol poriadny cirkus, jediná skutočná hádka, ktorú si pamätám. Bol som hore vo svojej izbe a načúval som, ako mama na otca vyletela, na svoju obranu, s tirádou typu „ty mi nevládneš“. A, úprimne povedané, ani jej nevládol. Keď zlyhali príkazy, prišlo prosenie, ale nakoniec sa musela vzdať šance pracovať so svojimi kamarátkami na dublinskom letisku. Aj po rokoch, keď som sa vracal z turné, ma zbolelo, keď som na Príletoch stretol jej dobré priateľky Onagh a Winnie. Iris odišla, ale niekedy ju vidím, ako stojí vedľa nich.

NEDEĽNÉ RÁNA V DVOCH KOSTOLOCH SV. CANICE

*Hold me close, hold me close and don't let me go.
Hold me close like I'm someone that you might know
Hold me close the darkness just lets us see
Who we are
I've got your light inside of me.*

Bob bol katolík, Iris protestantka. Ich manželstvo uniklo sektárstvu dobového Írska. A keďže otec veril, že mama by mala mať právo rozhodnúť o náboženskej výchove svojich detí, každé nedeľné ráno tato vyhodil mňa, brata a mamu v protestantskom Kostole sv. Canice vo Finglas, zatiaľ čo on strávil omšu na konci ulice v katolíckom kostole. Ten sa tiež volal Kostol sv. Canice.

Mätúce? To si píšete!

Medzi tými kostolmi nebola ani míľa, ale v šesťdesiatych rokoch v Írsku vedela byť míľa poriadne dlhá. „Protoši“ mali v tej dobe lepšie nápevy, a katolíci lepšie vybavenie pódia. Gavin Friday, môj kamoš z hornej časti Cedarwood, hovorieval, že „Rímski katolíci sú ako glam rock náboženstva,“ s tými ich sviečkami a psychedelickými farbami, kardinálovou modrou, šarlátovou a fialovou, s dymovými bombami kadidla a zvončením malých zvončekov. Protoši boli lepší vo veľkých zvonoch, lebo, ako tvrdil Gavin, „môžu si ich dovoliť!“ Pre väčšinu

obyvateľstva v Írsku sa protestantizmus spájal s bohatstvom. Mať jedno či druhé znamenalo kolaborovať s nepriateľom, teda s Britániou. Také trochu pomýlené bolo myslenie šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov. V skutočnosti protestantská Írska cirkev zásobovala viacerých z najslávnejších írskych povstalcov a na juh od hraníc bola jej kongregácia v každom ohľade veľmi skromná. Boli to veľmi skromní, veľmi príjemní ľudia. Mali veľmi ďaleko k bigotnosti, naopak, mohli ste sa sťažovať skôr na to, že boli až príliš príjemní. Na ich záhradných oslavách a podomových výpredajoch váš život ohrozovalo nanajvýš presladenie koláčikmi. Írska cirkev k vám bola zlatá až na smrť!

Tato mal obrovský rešpekt k cirkevnej komunite, do ktorej sa priženil. Keď sa domodlil v kostole na konci ulice, vrátil sa zo svojej Sv. Canice pred našu Sv. Canice, aby zaviezol ženu a deti domov.

Iris a Bob vyrástli vo vnútornom Dubline, okolo dopravnej tepny Oxmantown Road, v oblasti domácim známej ako Cowntown, mesto kráv, pretože každú stredu sa tam konal vidiecky trh. Bolo to vedľa parku Phoenix, ktorý – ako vám nikdy nezabudli miestni pripomenúť – bol najväčší mestský park v Európe. Tu sa Iris a Bob radi prechádzali a sledovali voľne sa pohybujúce jelene. Síce to bolo pre tzv. Dubs, ako sa ľuďom z centra hovorilo, nezvyčajné, tatko hral v parku kriket a jeho mama, babka Hewsonová, počúvala na BBC výsledky anglickej kriketovej ligy.

Kriket nebol v Írsku hrou pre pracujúcu triedu. K tomu pripočítajte, že tato šetril, aby si mohol kúpiť platne so svojimi obľúbenými operami, bral svoju ženu a jej sestru na balet, a potom Iris nedovolil stať sa Pani Upratovačkou, tak ako jej kamarátky, a pocítite, že v Bobovi bol maličký kúsok snoba. Jeho koníčky v každom prípade neboli na našej ulici normou. Vlastne celá naša rodina bola trochu iná. Tato a jeho brat Leslie ani nerozprávali so silným dublinským prízvukom. Akoby ten hlas, čo používali oficiálne v telefóne, bol jediný, čo mali.

Tatkovo priezvisko, Hewson, je tiež nezvyčajné, je to totiž protestantské aj katolícke meno. V jednom nóbl podniku počas anglického

turné som narazil na zatykač za popravu Charlesa I., a jeden z päťdesiatich deviatich signatárov sa volal John Hewson. Republikán? Dobré. Jeden z Cromwellových lokajov? To je už horšie.

Ako dieťa som videl, že Hewsonovci žijú viac vo svojej hlave, zatiaľ čo Rankinovci boli viac doma vo svojom tele. Hewsonovci o veciach premýšľali až príliš. Napríklad môj tato nešiel na návštevu k svojim bratom či sestrám, lebo čo ak by ho nechceli vidieť? Najprv musel dostať pozvanie. Moja mama, Rankinová, mu vravela, nech tam proste ide, bez pozvania. Členovia jej rodiny to robili stále. V čom je problém? Sme predsa rodina. Rankinovci sa vedú celý deň smiať, a hoci Hewsonovci to nevedia, zabavíme sa s našou výbušnou povahou. Veľmi výbušnou.

Niečo z toho som zdedil.

Je tu ešte jeden rozdiel. Rankinovská vetva je náchylná na aneurizmu mozgu. Z piatich Rankinových sestier tri zomreli na aneurizmu. Vráťane Iris.

JEŽIŠ, IRIS A JOZEF!

Mama ma počula na verejnosti spievať iba raz. Hral som faraóna v muzikáli Andrewa Lloyd Webbera *Jozef a zázračný farebný plášť*. Bola to úloha napodobiteľa Elvisa, a to som aj robil. Obliekol som sa ako Elvis, skrútil som pery a rozpútal zábavu. Iris sa smiala a smiala a smiala. Zdala sa prekvapená, že viem spievať, že mám hudobné nadanie, čo bolo zvláštne, lebo som to dával najavo dosť často.

Už ako veľmi malé dieťa, keď som ani poriadne nedočiahol na klávesy, ma fascinoval klavír. Jeden sme mali v kostolnej sieni, a čas, ktorý som pri ňom mohol stráviť sám, bol pre mňa posvätný. Celé roky som strávil zisťovaním, aké zvuky môžu klávesy vydávať, alebo čo sa stane, keď pri tom stúpim jednou nohou na pedál. Nevedel som, čo je to ozvena. Nechcelo sa mi veriť, ako môže taká prostá vec zmeniť náš kostol na katedrálu. Pamätám si, že som rukou našiel kláves

a potom hľadal druhý, ktorý by s ním ladil. A ďalší. Narodil som sa s melódiami v hlave, a hľadal som spôsob, ako ich počuť vo svete.

Iris tieto znamenia nehľadala, takže ich nevidela.

Iris nebola romantička, bola pragmatická. Šetrná žena, ktorá si sama šila šaty. Keď sa stará mama rozhodla predať svoj klavír, moje náznaky, ako veľmi by sa hodil do nášho domu, nemohli byť rafinovanejšie.

„Neblázni, kam by sme ho dali?“ Takže žiadny klavír v našom dome. Na to nie je miesto.

Iris mala ešte jednu šancu napraviť to. Keď som mal jedenásť, rodičia ma poslali do Základnej školy Katedrály sv. Patrika v centre mesta. Táto škola bola preslávená svojím chlapčenským zborom. Na pohovore sa ma riaditeľ, pán Horner, opýtal, či mám záujem pridať sa do zboru. Srdce mi poskočilo, ale ovládla ma nervozita jedenásťročného, ktorý sa k svojmu talentu bál priznať. Iris cítila moje zahanbenie a odpovedala namiesto mňa.

„Ani náhodou. Paula spievanie vôbec nezaujíma.“

Dieťaťu, ktoré bolo očividne zamilované do hudby, sa mohlo zdať správanie mojej mamy trochu divné, akoby nerozumela svojmu druhému synovi, ale nemyslím si, že to bolo tak. Iris problémy riešila, neprirábala si ich. Iris bola len praktická.

Z KATEDRÁLY DO CHRÁMU

*Once we are born, we begin to forget
The very reason we came
But you I'm sure I've met
Long before the night the stars went out
We're meeting up again.*

V septembri 1972 som mal dvanásť a nastúpil som na Mount Temple. Čas, strávený na Základnej škole Katedrály sv. Patrika bol ne-

šťastný pre mňa i pre nich. Posledná kvapka bola učiteľka španielčiny, ktorú sme volali Biddy. Bol som presvedčený, že mi škrtá riadky v domácej úlohe bez toho, aby si ich prečítala. Mal som pocit, že ma šikanuje, ale čo sa začalo ako žartík, nakoniec spravilo šikanujúceho zo mňa. Keď bolo pekné počasie, Biddy si vybrala obed zo svojej čistej plastovej krabičky a sadla si s ním na lavičku v parku, do tieňa ohromnej Katedrály sv. Patrika, najväčšej v krajine. Študenti nemali dovolené chodiť počas obeda do parku, ale ja som našiel spôsob, ako preliezť zábradlie, a jedného dňa s pomocou pár komplicov sa mi podarilo hodiť psie výkaly do jej obedára. Bola to odplata za to, že srala na naše úlohy. Niečo z tých sračiek sa jej dostalo aj do vlasov, a to bolo veľmi zlé. Nečudo, že na konci roka chcela, aby jej tento malý zasran zmizol z očí, a tak mi navrhli, že by som bol šťastnejší niekde inde. Na scénu prichádza štátna škola Mount Temple.

Mount Temple bola vyslobodením.

Necirkevný, koedukačný experiment, na svoju dobu v konzervatívnom Írsku výnimočný počin. Namiesto tried s označím A, B a C, prvých šesť tried malo názvy D, U, B, L, I a N. Podporovali vás v tom, aby ste boli sami sebou, kreatívni, nosili, čo sa vám páči. A boli tam dievčatá. Tiež oblečené v tom, čo chceli.

Výzvou boli cesty autobusom, aby sa tam človek dostal, dlhá cesta zo severozápadu mesta do centra a odtiaľ na severovýchod. Pokiaľ ste nešli na bicykli, čo sme začali s kamarátom Reggieom Manuelom robiť. Bolo to jedno nikdy nekončiace stúpanie do kopca, našťastie sme sa naučili pridržať sa mliekarenského auta. Nie som si istý, či som sa niekedy cítil slobodnejší, ako na týchto bicyklových jazdách s Reggieom. Keď nám počasie nedovolilo ísť do školy na bicykli a boli sme odkázaní na otravnú cestu autobusom, vynahradiť nám to aspoň možnosť byť v piatok po škole v centre a môcť sa ísť pozrieť do obchodu s platňami Dolphin Discs na Talbot Street. Mali sme možnosť zízať na obaly albumov ako *Raw Power* od Stooges a *Ziggy Stardust* Davida Bowieho.

MUŽI A ŽENY, ČO PADLI NA ZEM

Jediný dôvod, prečo som sedemnásteho mája 1974 o pol šiestej popoludní nestál v Dolphin Discs, bol štrajk autobusov, ktorý znamenal, že domov ideme na bicykli. Už sme boli doma, keď sa ulice okolo Dolphin Discs zmenili na spúšť po výbuchu bomby na Talbot Street. Ďalšia vybuchla na Parnell Street a ďalšia na South Leinster Street, všetky v priebehu pár minút. Bol to koordinovaný útok ulsterskej loajalistickej extrémistickej skupiny, ktorá chcela, aby aj juh pocítil, ako chutí terorizmus. Štvrtý výbuch spustošil Monaghan. Konečný počet obetí sa zastavil na čísle tridsaťtri, medzi nimi bola mladá tehotná mamička, celá rodina O'Brienovcov a Francúzka, ktorej rodina prežila holokaust.

V ten deň som sa nevyhol guľke, vyhol som sa masakru. Guggiho jedenásťročný brat, Andrew Rowen, známy aj ako Delaney s plnými gaťami, sa mu nevyhol. On a jeho otec, Robbie Rowen, sedeli v aute na Parnell Street, keď vybuchla bomba. Otec zamkol Andrewa v rodinnej dodávke, zatiaľ čo sa pokúšal zachrániť ľudí z tej skazy. Andrew s hrôzou sledoval bezduché telá s odtrhnutými údmi. O mnoho rokov neskôr som mu zavolať a požiadal ho, či o tom dni môžem napísať pesničku *Raised by Wolves* (*Vychovaný vlkami*). Počkaj sekundu, povedal, a keď sa vrátil k telefónu, povedal mi, že drží v ruke kúsok šrapnela z bomby v aute. Uchoval si ten kúsok štyridsať rokov ako dôkaz traumy, ktorá z neho niečo navždy vzala. Tak to povedal. V pätnástich sa o ňom písalo v novinách, keď zastrelil chlapa, ktorý sa vlámал do obchodu s bicyklami, o ktorý sa staral. V dvadsiatich bol závislý od heroínu a spával na ulici v Londýne. O Andrewovi som napísal našu pesničku *Bad* (*Zlý*).

Dalajláma tvrdí, že skutočnú meditáciu o živote môžete začať len meditáciou o smrti. Je v tom niečo gotické, ale sedí to. Dočasnoscť a večnosť sú dva póly ľudskej skúsenosti. Všetko, čo robíme, cítime, na čo myslíme, čo si predstavujeme, o čom hovoríme, je rámované predstavou, či je naša smrť koncom, alebo začiatkom niečoho iné-

ho. Nemať vieru vyžaduje obrovskú vieru. Úžasnú silu charakteru odolať prastarým textom, ktoré hlásajú posmrtný život.

V štrnástich rokoch nebolo nič z toho abstraktné.

SNOVÁ SCÉNA V BDELOM STAVE

Mám štrnásť, je pondelok, deviateho septembra 1974. Otec nesie mamu v náručí cez dav ľudí, ktorý sa rozostúpil, ako keď biela guľa rozrazí trojuholník farebných biliardových gúľ. Ponáhľa sa, aby ju dostal čo najskôr do nemocnice. Odpadla pri hrobe, do ktorého práve ukladali jej vlastného otca.

„Iris odpadla. Iris odpadla.“

Moje tety, moji bratranci. Ich hlasy vejú vo vetre ako vánok v listoch stromov. „Bude v poriadku, bude v poriadku. Len odpadla.“

Ona ona ona... šepoty vo vetre... od od odpadla... Irissss odpadlaaaa. Kým som ja, či ktokoľvek iný, stihol čo len žmurknúť, otec dostal Iris na zadné sedadlo svojho Hillman Avengersa s mojím dvadsaťjedenročným bratom Normanom za volantom a vyrazili preč. Tej tragédii sa v ten deň nedalo uniknúť. Zostal som so svojimi bratrancami, aby som sa rozlúčil s dedkom, a potom sme sa všetci nejako odšuchtali do babkinho domu na Cowper Street 8, kde sa malá kuchynka stala továrňou na výrobu sendvičov, sušienok a čaju.

Zdalo sa, že do tohto dvojposchodového domu, s dvoma izbami na poschodí i prízemí a vonkajším záchodom, sa zmestili tisíce ľudí, ktorých niekto aj zázračne nakŕmil.

Len pred tromi dňami môj dedko tancoval a spieval pesničku Michaela Finnegana na oslave päťdesiateho výročia svojej svadby. Bol v takej rozjarenej nálade, že sa jeho deti báli, že sa v noci zobudí a netraťí na záchod, preto mu radšej vedľa postele položili vedro. To síce neprevrhol, ale rovno otrčil kopytá. Áno, presne tak, v noc výročia svojej svadby dostal masívny infarkt a otrčil kopytá.

Dnes sa sestry, bratia a bratrance z rodiny Rankinovcov tiesnili v tomto malom dome z červených tehál, a hoci je to dedkov pohreb a hoci Iris odpadla, my sme ešte deti, naháňame sa a smežeme s bratrancami. Až kým sa nerozrazia dvere. Vojde Ruth, mamina mladšia sestra a jej najlepšia kamarátka s manželom Teddym, ktorý plače.

„Iris zomiera. Iris zomiera,“ povie. „Dostala mŕtvicu.“

Strýko Ted začína nariekať, ale ostatní sa zhromaždia okolo nich a snažia sa zistiť čo najviac.

Iris je jedno z ôsmich detí z domu číslo 8. Má štyri sestry – Ruth, Stellu, Pat a Olive, a troch bratov – Claude je najstarší, potom ide Alex a nakoniec Jack, ktorý si zobral Barbaru. Práve oni dvaja sa mi stanú najbližšou rodinou, budeme s nimi chodiť na dovolenky spoločným karavanom. Jack a Barbara sú v hlúčiku s Ruth a Teddym. Pozriem sa na Barbaru, ktorá mi v mnoho neskôr nahradí mamu, a vidím na nej ťažobu zármutku. Akoby sa zdvojnásobila gravitácia.

Barbara má čo robiť, aby sa nezložila. Ruth, vekom a mnohým iným najbližšia Iris, ihneď prevezme poslanie svojej staršej sestry a začne všetko organizovať.

To sa deje, až kým si niekto neuvedomí, že som tu aj ja, Irisin najmladší syn. Možno som sa to nemal dozvedieť práve takto, práve teraz. Ale počul som to. Mám štrnásť a som podivne pokojný. Hovorím bratom a sestrám mojej mamy, že všetko bude v poriadku, ale nič nie je v poriadku. A nebude.

Všetko bude odtiaľto iné.

O tri dni neskôr dovezú mňa a Normana do nemocnice, aby sme sa s mamou rozlúčili. Je ešte nažive, ale už melie z posledného. Miestny duchovný, Sydney Laing, s ktorého dcérou chodím, je tam tiež. Ruth je pred nemocničnou izbou a plače. Barbara tiež. Aj môj otec, ktorého oči majú v sebe ešte menej života než tie mamine. Norman a ja vojdeme do izby na pohotovosti, a hoci my sme vyhlásili vojnu vesmíru, Iris vyzerá pokojne. Je ťažké prijať, že veľká časť z nej už

odišla. Pripomínajú mi, že s vierou veľkosti horčičného semiačka môžem pohnúť horou. Ale táto hora je smrteľnosť mojej mamy a nikam sa nepohne. Držíme ju za ruku a hovoríme zbohom. Ozve sa kliknutie, ale nepočujeme ho. Zvuk vypínača. Stroj, ktorý udržiava v Iris teplo, vypli. Elektrina. Smrteľná cievka. Odišla.

*The stars are bright but do they know
The universe is beautiful but cold.*

Niekedy, ako sa spieva v starej duchovnej piesni, sa cítim ako dieťa bez matky. Čo sa deje pri strate matky? Cíti dieťa nejako, že matka sa ho rozhodla opustiť?

Opustenie je pravdepodobne v koreňoch paranoje. John Lennon, Paul McCartney, Bob Geldof, John Lydon, toľko rock'n'rollových spevákov stratilo matku v útlom veku. Niečo na tom je. Priateľ mi povedal, že podobné opustenie existuje aj v hip-hope. Tam je však pohonom opustenie otcom.

VERŠE PIESNE: OD IRIS K ALI

Veľké bubnovanie, veľké témy, veľké emócie. Vždy som miloval veľkú hudbu. Pesničky sú mojimi modlitbami. V pesničkách aj žijem, a ak žijete vo svojich piesňach, chcete si byť istí, že tam máte dosť miesta. Veľkosť pesničky je dôležitá. Musí sa tam zmestiť váš citový život, a mnoho z pocitov, ktoré som nevedel vyjadriť ako mladý muž na Cedarwood Road 10, našlo svoje vyjadrenie v pesničkách U2.

Tie pesničky sa mi stali domovom.

Pri písaní pesničky *Iris* som zistil, že sa potácam medzi spievaním o mojej matke a o mojej žene Ali. Je to pochopiteľné, ale neodpusťiteľné. Muž by nikdy nemal robiť zo svojej milenky svoju matku. Je to trik, na ktorý môže starostlivé dievča naletieť, a sebecký chlapec ho môže zneužiť, ale tentokrát sa to stalo aj mne. Spieval som pre Iris, a odrazu už nie.

*You took me by the hand
I thought that I was leading you
But it was you made me your man
Machine
I dream
Where you are
Iris standing in the hall
She tells me I can do it all.*

Album *The Man-Machine* (Človek-Stroj) od Kraftwerk bol prvý darček pre Ali, ktorá dovtedy počúvala len zbierku nahrávok starých spevákov svojho otca. Vtedy som to nevedel, ale z Ali sa stal ten človek, ktorý vo mňa veril, keď už to nemohla robiť moja mama. Vtedy som to nemohol vedieť, ale o mnoho rokov neskôr, keď skončil môj otec, mi Ali vysvetlila, že istým spôsobom som ho vinil zo smrti Iris, a hnev, ktorý mám v sebe, hnev, ktorý sa ma vie hocikedy zmocniť, má svoje korene práve tu.

*Iris playing on the strand
She buries the boy beneath the sand,
Iris says that I will be the death of her
It was not me.*

Hnev, ktorý je rock'n'rollom.
Všetka tá zúrivosť, ktorá ťa ženie zo stránky priamo na pódium.
Každý večer spievaš zo zúrivosti, aby si sa jej zbavil.
Nezabil som ju. Ty si ju zabil. Tým, že si ju ignoroval.
Mňa ignorovať nebudeš!
Iris.
Už nespievaš pesničku, pesnička spieva teba.
Cesta preč od vlastného vedomia je pre každého umelca tou najdôležitejšou. A tou najťažšou. Ale keď sa vám to podarí, pódium sa stáva miestom, kde ste naplno doma, kde ste podivným spôsobom najviac sám sebou.

Yeats tomu rozumel.

*O body swayed to music, O brightening glance,
How can we know the dancer from the dance?*

CEDARWOOD
ROAD
and BOB HEWSON

5

GUGGI

10

Home of BONO

'a Baritone who
thinks he is a tenor'
an actual tenor

140

MR FRIDAY 20

Cedarwood Road

*I was running down the road
The fear was all I knew
I was looking for a soul that's real
Then I ran into you
And that cherry blossom tree
Was a gateway to the sun
And friendship once it's won
It's won . . . it's won.*

Môj otec bol tenor, veľmi, veľmi dobrý tenor. Svojím spevom ľudí dojímал, a aby ste to dokázali, musíte byť sami hudbou dojatí.

Vidím svojho otca, ako stojí v obývačke na Cedarwood Road pred stereom s dvomi maminými ihlicami na pletenie. Diriguje. Takto dirigoval Beethovena, Mozarta a Elisabeth Schwarzkopfovú, spievajúcu *Štyri posledné piesne* Richarda Straussa.

Práve počúva *La Traviatu*, oči má zavreté a rozjíma.

Zmocnila sa ho hudba, nie je tu prítomný. Nepozná presne príbeh *La Traviaty*, ale cíti ho. Nezhoda otca a syna, milenci rozlúčení a opäť spojení. Cíti nespravodlivosť ľudského srdca. Hudba ho zlomila.

Nevníma, že som v izbe a pozorujem ho. Ešte veľa rokov nebudem vedieť, aká opera sa mu odohrávala v hlave, ale hudba bola očividne jeho jediný útek. Nič iné si príliš nevšimal.

Je iba niekoľko spôsobov, ako z malého dieťaťa spraviť veľkého speváka, čo vypredáva štadióny. Môžete im hovoriť, že sú úžasní, že svet potrebuje počuť ich hlas, že nemôžu svojho génia ukrývať pod košom. Alebo ich môžete úplne ignorovať. To môže byť nakoniec efektívnejšie. Nezáujem môjho otca, tenora, o hlas svojho syna sa nedá ľahko vysvetliť, ale možno práve to bolo pre mňa kľúčové.

Po smrti mojej mamy sa aj zo Cedarwood Road stala akási opera. Som zavretý v dome troch mužov, ktorí zvykli kričať na televíziu a teraz kričia po sebe. Žijeme v hneve a melanchólii. Žijeme v tajomstve a melodráme.

Predmet tejto opery je absencia ženy zvanej Iris, a hudba silnie, aby prehlušila ticho, ktoré zaplní celý dom, vždy keď niekto spomenie jej meno. Ale to sa nedeje nikdy, lebo takto sa tí traja muži snažia vyrovnať so smútkom. Predstieraním, že nie je.

Tak ako tam nie je Iris.

Treja muži sa vyrovnávajú so smútkom tým, že o ňom nikdy nehovoria. Jeden z nich je ešte len chlapec, ktorý má aj dnes príliš málo spomienok na mamu. Musí ich vyťahovať z rieky ticha, ktorá ju mala ukryť pod hladinou. Aj náš hrdina by sa v nej utopil, keby mu jeho starší brat nehodil lano, čo mu zachráni život.

Pritiahne ho na drevenú plť a vezme na breh. Tá plť je gitara, záchranné lano i zbraň zároveň.

Môj brat Norman vedel vždy dať veci do poriadku tým najpraktickejším spôsobom, bol to inžinier, mechanik sveta okolo seba, ktorý vedel veci rozložiť a následne dať opäť dokopy. Čokoľvek. Motor svojej motorky, hodinky, rádio, stereo. Norman miloval techniku a miloval hudbu, a tieto jeho dve lásky sa spojili vo veľkej chrómovanej kazetovej zostave Sony, ktorá pyšne trónila uprostred stola

v našej „dobrej izbe“. Norman bol dosť podnikavý, vedel, že s dvojitém kazetákom si nemusí kupovať hudbu. Ak si požičal od kamaráta nejaký album na hodinu, už ho vlastnil navždy. Jeho obrovská zbierka pesničiek a albumov okupovala začiatkom sedemdesiatych rokov väčšinu môjho vnútorného sveta. Od Beatles k Bowiemu, cez Rolling Stones, The Who a dokonca aj folkových pesníkárov ako Bob Dylan, Leonard Cohen a Neil Young.

Keďže Norman, o sedem rokov starší než ja, v čase, keď som chodil do Mount Temple, už pracoval, jeho kazeták mi bol po príchode zo školy jedinou spoločnosťou. Niektoré popoludnia, hoci som bol už poriadne hladný, som zabúdal, kto som a kde som. Stál som podobne ako môj otec pred stereom a náš dom by mohol aj zhorieť, ja som počúval operu. *Tommy* od The Who. Rockovú operu. Dym z dreveného uhlia zaplnil kuchyňu a presakoval do obývačky.

Norman ma naučil hrať na gitare. Naučil ma akord C, G a oveľa ťažší akord F, pri ktorom musíte jedným prstom stlačiť dve struny naraz.

Obzvlášť keď sú struny ďaleko od prážca, tak ako na jeho lacnej gitare. Ale pod jeho vedením som sa naučil hrať *If I Had a Hammer* a *Blowin' in the Wind*. Mal aj spevník pesničiek od Beatles, ktorý ma posunul ešte ďalej. Neboli to len akordy a noty, bol plný surrealistických obrazov ich piesní. Zatiaľ čo môj kamarát Guggi sa snažil kopírovať tieto obrázky, ja som trénoval *I Want to Hold Your Hand*, *Dear Prudence* a *Here Comes the Sun* na bratovej gitare.

S Normanom sme sa často hádali. Mal výbušnú povahu, ale bol to múdry chlapec, ktorý, tak ako jeho tatko, mal ísť na univerzitu. Získal štipendium vo veľmi uznávanej inštitúcii s prostým názvom Stredná škola, známej protestantskej strednej škole, ktorá sa orientovala najmä na matematiku a fyziku, hoci sa preslávila ako alma mater Williama Butlera Yeatsa. Norman sa tam však so svojou uniformou z druhej ruky, s knihami z druhej ruky a s náboženstvom svojho katolíckeho otca z druhej ruky, nikdy necítil príliš pohodlne. Pri južanských protestantských chlapcoch sa cítil menejcenne.

Norman bol povahou optimista, až na chvíle, keď sa ho zmocnila melanchólia. Vtedy ho skutočne pohltila. Bol si s Iris veľmi blízky, neraz som počul, ako jej rozpráva o dievčatách, ktoré sa mu páčili, a ako ťažko sa s nimi zblízuje. Pamätám si, ako mu Iris pomáhala s akné. Tak ako Norman, aj Iris bola mechanická, mechanická srdca.

MOJE TAJNÉ BIFEOŠSKÉ JA

Nepamätám si presne, kedy som sa naučil hrať šach, ale asi to bolo v lete v prímorskom mestečku Rush, na severnom pobreží neďaleko Dublinu. Dedko Rankin, otec mojej mamy, tam mal starý železničný vozeň, ktorý prerobil na letnú chalupu. V tej chatrči nebolo veľmi čo robiť. Mohli sme hrať karty, *trpezlivosť* a *dva desať dvojku*, ale hry, kde hrá úlohu šťastie, ma už ako malého príliš nezaujímali. Zaujímal ma tatko, a keď nehral golf, nečítal alebo netrávil čas so švagrami, snažil som sa upútať jeho pozornosť. Túžil som po jeho náklonnosti. Pamätám si, ako kráčame po môle, jeho teplá ruka na mojom krku.

Keď som mal asi osem či deväť, naučil ma hrať šach. Rýchlo ma začali baviť šachové kombinácie a permutácie, a začal som si vytvárať otváracie ťahy, skôr než som študoval tie známe a odskúšané.

Najprv som si myslel, že ma necháva vyhrať, ale neskôr som si všimol, že nie. Takto sa teda dá odlákať jeho pozornosť od čohokoľvek, na čo myslel, a upriamiť ju na *mňa*! Byť lepší, poraziť ho! Bob nerád prehrával, a asi vtedy som si uvedomil, že ani ja. Popri tom, ako som hral, som sa naučil jednu z najdôležitejších lekcií v živote: šach nie je hra o šťastí, ale o stratégii a dobrá stratégia väčšinou prekoná šťastie. Aj smolu.

Dlho predtým, než môj tínedžerský život rozdrvila a zároveň pozdvihnú dve veľké sily – dievčatá a hudba, som si vybudoval tajný život s miestnymi šachovými hráčmi. Niall Byrne, ktorý býval dva vchody nad nami, a Joseph Marks zo Cedarwood Park boli brilantní chlapi. A zábavní. Ako sme sa zlepšovali, bolo čoraz ťaž-

šie natrafiť na dobrú hru, takže sme začali hrať turnaje s dospelými. Nemusíte byť psychologický génius, aby ste pochopili, prečo bolo drvenie dospelých väčším vzrušením, než čokoľvek iné. Miloval som hry proti dospelým, ktorí začínali s dešpektom, čítali si pritom noviny, hrať proti dieťaťu bolo pod ich úroveň. Najradšej som mal bleskový šach. Sedieť tam ako desaťročný a jedovať päťkrát starších ľudí tým, že ich naháňam po celej šachovnici, to bol úplne nový typ zábavy.

Dochádzalo mi, že zatiaľ čo mnoho vecí, čo iným prídu zaťažko, sa mne robí ľahko, pritom ďalšie, ktoré iní zvládajú s ľahkosťou, sú pre mňa ťažké. Nie som si istý, či to bola dyslexia, pretože s čítaním som nemal problém, ale hoci sa mi v škole darilo, odrazu som sa začal báť, že nebudem vynikať. Keď som prišiel na Mount Temple, kvalita mojej práce sa zvýšila a na hodinách sa mi vodilo lepšie než u Sv. Patrika, ale odkedy Iris zomrela, nevedel som sa na nič sústrediť.

Učitelia nariekali nad mojím škrabopisom, pričom listy, ktoré im písal otec o mne, boli príkladom krásnej kaligrafie. Pýtali sa ma, prečo som si nevšimol, že som vynechal celé časti eseje, alebo prečo mi ide vyššia matematika a nižšia nie. Nevedel som im to vysvetliť.

Hoci som miloval poéziu a dejepis, necítil som sa taký múdry ako moji priatelia. Začal som si pripadať hlúpy, a kvôli tomu sa ma zmocňoval hnev. V hĺbke duše som sa obával, že som priemerný. Neuvedomoval som si, že celý môj život pôjde proti predstave, že niekto môže byť priemerný. „Nikto nie je priemerný, keď prijme, ako ho stvoril Boh,“ ako to vyjadril básnik Patrick Kavanagh.

V mnohých veciach som strácal sebavedomie. Prestal som hrať šach, ale nie preto, že by som ho prestal milovať, ale začal som sa báť, že nie je dosť *cool*, a nemal som matku, ktorá by mi povedala, že nič *cool* koniec koncov nie je *cool*.

Okrem šachovnice sme s Bobom súťažili aj v rozhovoroch, a hoci som mu príliš neodvrával, neraz to medzi nami eskalovalo. Hádali sme sa dosť aj predtým, než Iris zomrela, ale potom ešte viac. Oveľa viac. Naše škriepky boli väčšinou slovné, a len zriedka povedal,

že sa musí ovládať, aby ma nestíkol. Pravdupovediac, odkedy som dovŕšil štrnásť, vedel, že by to preňho nedopadlo dobre. Niekedy to medzi nami prepuklo nečakane. Norman tomu napomáhal. Prišiel z práce a našiel ma namiesto nad domácimi úlohami pred telkou. Nenavariť som čaj. Pustil sa do mňa, ja som mu to vrátil. Niekedy sme skončili na podlahe. Bob ma niekedy napoly zmastil, ale ja som mu to nikdy nevrátil, hoci párkrát som ho zadržal.

*Sleepwalking down the road
I'm not waking from these dreams
Alive or dead they're in my head
It was a warzone in my teens
I'm still standing on that street
Still need an enemy
The worst ones I can't see
You can . . . you can.*

Medzi otcom a synom je niečo zvláštne. Ťažká atmosféra, akási stena zo vzduchu, ktorá, ak ju prerazí rana úštedrená otcovi synom, spôsobí, že veci už nikdy nebudú rovnaké.

Norman bol nahnevaný.

Bob bol nahnevaný.

Ja som bol nahnevaný.

Časť môjho hnevu bolo vedomie, že niečo v sebe mám, no neviem to odhaliť. Vedel som, že som bystrý, ale v škole to neviem dokázať.

No hneval som sa aj na mamu. Veril som, že to zvládne, ale nedokázala to. Povedal som jej sestrám, že to zvládne. Upokojoval som svoje tety, tvrdil som im, že všetci to zvládneme.

Modlitby však nie sú vždy vyslyšané tak, ako by sme si priali. To som vtedy nevedel.

Súčasťou môjho hnevu bolo aj divoké, iracionálne obvinenie, že on, hlava domácnosti, bol zodpovedný za jej rozpad.

On je vinný za to, že sme v tom všetci namočení.

OPERA ZVANÁ BOB

Hoci bol Bob Hewson sám milovník hudby, v súzvuku so svojou ženou nenavrhol, aby sme si zaobstarali klavír. Ani sa ma nespýtal, ako sa darí s hudbou mne. Miloval rozprávať o opere, ale nie so svojimi synmi. Čítal Shakespeara, maľoval a hral v divadle. Pre pracujúceho Dublinčana to nebolo úplne ojedinelé, ale bolo to nezvyčajné. Mal vycibrený vkus.

No jeho najväčšou vášňou bola hudba. Roky po tom, čo Iris zomrela, zmenil izbu plnú príbuzných na slzavé údolie, keď spustil *For the Good Times (Na staré dobré časy)* od Krisa Kristoffersona. Stále premýšľal, či to spieval z pohľadu mojej mamy, „*Ja si poradím, ty si nájdeš ďalšiu,*“ a tak ďalej. Keďže bol zručný manipulátor, vedel vysokým falzetom puknúť srdce, ako by to bolo varené vajíčko. Bol to naozaj dobrý tenor, a raz mi povedal, že som „barytón, ktorý si myslí, že je tenor“. Jedno z jeho veľkých schladení, ale celkom presné.

Som barytón, ktorý si myslí, že je tenor.

Keď myslím na operu a tatka, nevidím ho iba ako sa stráca v *La Traviate* či *Tosce*, alebo neskôr na pódiu s Hudobnou spoločnosťou Coolock, kde s tvárou natretou oranžovým mejkapom spieva všetko od *The Mikado* po *H. M. S. Pinafore*. Keď myslím na operu a tatka, myslím na operu ako utrpenie, lebo hoci Bob Hewson spieval ľahké opery, bolo v tom niečo ťaživé. A operný je aj operatívne slovo, ktorým sa dá opísať náš vzťah. Ja som bol nahnevaný tínedžer, on bol nahnevaný dospelý, írsky muž, ktorý nevedel, čo má s chlapcom tínedžerom robiť. Bol bytosťou svojej doby, nezaujímal ho jeho deti, a odrazu bol jediný rodič a nepáčilo sa mu to. Túžil som po jeho záujme, ale aj vo mne driemali zárodoky performatívneho umelca, a čo takíto umelci neznášajú najviac, je, keď ich ignorujú.

*If the door is open it isn't theft
You cannot return to where you've never left
Blossoms falling from a tree, they cover you and cover me*

*Symbols clashing, bibles smashing
 You paint the world you need to see
 Sometimes fear is the only place we can call home
 Cedarwood Road.*

Vidíte kontúry tejto melodrámy. Syn viní otca zo straty matky a zničenia domova. Mladý srnec sa púšťa do starého jeleňa.

Otcovražda. Téma veľkých opier. Hudba U2 nikdy nebola rock'n'roll. Pod maskou súčasnosti je to v skutočnosti opera – veľká hudba, veľké emócie pretavené do dobového popu.

Na čele s tenorom, ktorý odmieta prijať, že je barytón. Malý muž spievajúci obrovské piesne. Kvíli, narieka, snaží sa vysvetliť nevysvetliteľné. Snaží sa vymaniť seba a každého, kto počúva, z väzenia ľudskej skúsenosti, ktorá nevie vysvetliť žiaľ.

Možno ma Bob nebral ako tínedžera vážne, lebo videl, že na to som si stačil aj sám. Stále však počujem v hlave jeho hlas, najmä keď spievam. Myslel som si, že mi stojí v ceste, ale možno len chcel pre svojho syna pevnú zem pod nohami, a tej v Dubline v sedemdesiatych rokoch veľa nebolo. Bob si myslel, že snívať znamená sklamať sa, a to pre mňa nechcel.

Musím mu poďakovať za trpezlivosť.

Nikdy som sa mu neospravedlnil, že som bol taký zasran – a zrazu bol preč.

Keď Iris zomrela, dom na Cedarwood Road 10 prestal byť domov. Bol to len dom. Väčšinou som sa tam z Mount Temple vracal s konzervou mäsa, konzervou fazúl a vrekom instantnej zemiakovej kaše Cadbury. Bolo to jedlo pre kozmonautov, ale pri jeho jedení som sa necítil ako *Starman* Davida Bowieho ani Eltonov *Rocket Man*. Vlastne to ani nebolo poriadne jedlo, ale bolo ľahké pripraviť to. Stačilo zaliať horúcou vodou sušené guľôčky a ony sa zmenili na zemiakovú kašu. Pridal som ju do hrnca, kde som zohrial fazuľu z konzervy a konzervu mäsa. Nakoniec som to zjedol rovno z hrnca pred farebnou telkou, hoci to bola veľmi čierno-biela činnosť.

Nerád varím a nerád si objednávam jedlo, čo môže mať pôvod v tom, že som si ako tínedžer musel sám variť. Vtedy bolo jedlo len palivom. Zvykli sme si kupovať lacný bublinkový nápoj Pomarančový Kadet, pretože mal dosť cukru na to, aby vás nakopol, ale bol taký hnusný, že ste najbližšie hodiny nedokázali dostať nič dole hrdlom. Pili sme ho, keď som minul peniaze na jedlo na niečo oveľa dôležitejšie, napríklad platňu Alicea Coopera *Hello Hooray*.

Niekedy taký hudobný nákup, napríklad Santanov *Abraxas* alebo *Paranoid* od Black Sabbath, vyžadoval, aby som doň investoval peniaze na potraviny pre celú rodinu. Priznávam, že v týchto prípadoch som si všetko, čo som mal v nákupnom zozname, musel v obchode požičať... a nejako to zabudnúť vrátiť. Bolo to ľahké... až na bochník chleba, ktorý sa pod svetlom ťažko skrýval. Poctivo som si uvedomoval túto nepoctivosť a cítil som sa zle. V pätnástich som teda skoncoval so životom zločinu a trestu, a obrátil sa k svetu obchodu a predávaniu kalendárov.

VZLETY A ÚLETY

Šťastie sa na nás usmialo v roku 1975, keď Norman dostal prácu na dublinskom letisku. Letiská boli v sedemdesiatych rokoch ešte okúzľujúcejšie než farebná televízia, najmä ak ste boli pilotom.

Norman sa prihlásil za pilota, ale kvôli astme ho vylúčili z tréningového programu, a namiesto toho dostal prácu v Care, počítačovým oddelení národnej leteckej linky Aer Lingus. Počítače, nahováral si Norman, sú ešte čarovnejšie než letiská, a zaviazal sa, že hneď ako trochu zarobí, naučí sa lietať aspoň na malých lietadlách.

Sledovať lietadlá odlietať a pristávať je zvláštna, no úžasná forma meditácie. Pre ľudí ako Norman sa môže stať vášňou, ktorá zatieni všetko ostatné. Tisíce írskych pozorovateľov lietadiel sa zhromažďovali každý víkend na dublinskom letisku, aby sledovali, ako lietajúce stroje vzdorujú gravitácii a vzlietajú niekam inam, do neznámych, cudzích miest. Každý let bol podvedomou pripomienkou, že z Írska

sa dá dostať preč, ak by bolo treba. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch si pol milióna Írov kúpilo jednosmerný lístok z tejto krajiny.

Šťastím pre tatka, Normana a mňa na Cedarwood Road 10, len dve míle od konca druhej vzletovej dráhy, bolo to, že Normanovi sa podarilo presvedčiť svojich šéfov v Care, aby nám mohol nosiť domov prebytočné jedlo pasažierov Aer Lingus. Keď doniesol jedlo v plechovej škatuľke do kuchyne, niekedy bolo ešte teplé, stačilo ho ohriať v trúbe dvadsaťtri minút na 185 stupňov.

Bola to pre nás exotická strava: údená šunka a ananás, talianske jedlo zvané lasagne, alebo ryža, ktorá už nebola mliečnym pudingom, ale pochúťkou s hráškom. Povedal som Normanovi, že to je najhorší dezert, aký som mal.

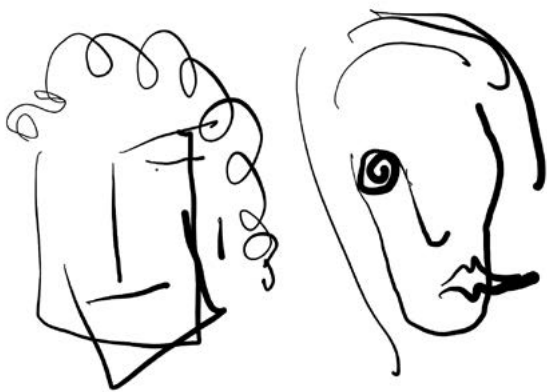
„To nie je dezert, a mimochodom, polovica sveta je ryžu každý deň.“

Norman vedel veci, ktoré iní ľudia nevedeli. Len si to predstavte, každý deň ako hlavné jedlo ryžový puding. Zo začiatku sme boli s otcom hrdí na Normana, že nás zbavil nutnosti kupovať potraviny a variť, po šiestich mesiacoch bola však plechová príchuť jediné, na čo sme si vedeli spomenúť. Začal som v noci potajme jesť vložky so studeným mliekom namiesto letiskového jedla.

Myslel som si, že spása prišla v podobe ďalšieho kulinárskeho zázraku, tentoraz v Mount Temple, keď ohlásili koniec éry krabičkových obedov a nastal vek školských jedální. Predstavte si fanfáry na trúbkach a ovácie, takí vzrušení sme všetci boli. No tlieškal som len krátko. Školské obedy, vysvetlil nám riaditeľ, pán Medlycott, sa nebudú pripravovať v školskej jedálni, tá nebola dosť veľká. Namiesto toho budú prichádzať v dodávke v plechových krabičkách... zo skurveného dublinského letiska! Potom ich zohrejú, oznámil slávnostne, na 185 stupňov dvadsaťtri minút, v nových rúrach, ktoré zakúpila školská rada.

Nikdy dovtedy som nebol v lietadle, ale môj vzťah k lietaniu sa skončil. Letiskové jedlo na obed a letiskové jedlo na večeru, to bolo viac než rockový učeň zvládne. Neskôr tento učeň so svojou kapelou vzlietne do nebies, a na tých prvých letoch s Aer Lingus sa bude

pozerať z okna a snažiť rozpoznať Cedarwood Road. Keď som konečne opustil toto malé mesto a tento malý ostrov a vzlietol nad jeho ploché polia, nad tie nudné predmestia, myseľ sa mi zaplnila spomienkami na telefónnu búdku na ulici, na tínedžerov s rozbitými fľaškami a zlomenými srdcami, sladkých i kyslých susedov, a na roztrasené konáre čerešne medzi naším domom číslo desať a domom Rowenovcov s číslom päť. V tej chvíli prišla letuška a položila priamo predo mňa jednu z tých plechových tácek.

MR FUDAT 2U + the G-man

Gavin + Guggi

I was coming to understand that you have
the people you need right there beside you
if you can see them. Guggi and I had so much
intending each other but we were missing
something. Someone -

Stories for Boys

*There's a picture book
With coloured photographs
Where there is no shame
There is no laugh
Sometimes I find it thrilling
That I can't have what
I don't know
Hello hello*

Mal som jedenásť či dvanásť, keď som prvý raz čítal *Boha múch?* Príbeh Williama Goldinga je o skupine britských školákov, v mojom veku a trochu mladších, ktorí stroskotali na ostrove v Tichom oceáne pri evakuácii počas svetovej vojny. Je to príbeh o tom, ako strach jeden z druhého, alebo strach z *iného* v metafyzickom zmysle, môže utvárať našu predstavivosť a pokrútiť naše myslenie. Je to príbeh o konci nevinnosti, ktorý dodnes ovplyvňuje to, ako myslím a píšem. A je to príbeh, ktorý načrtne prvý album U2, *Boy (Chlapec)* vrátane obalu a poslednej piesne *Shadows and Tall Trees (Tiene a vysoké stromy)*, ktorá si vypožičala názov zo siedmej kapitoly knihy:

*Who is it now? Who calls me inside?
 Are the leaves on the trees a cover or disguise?
 I walk the street rain tragicomedy
 I'll walk home again to the street melody.*

Keď som jedného večera kráčaľ po Cedarwood Road, sledoval som, ako pouličné svetlá zmenšujú a zasa zväčšujú môj tieň, a všimol som si, že telefónne stĺpy tvoria strohé siluety, ktoré vyzerajú ako zošúverené ihličnany. Zdalo sa, že ľudia za dverami krémovo zelených telefónnych búdok nám dávajú znamenie, že niekde mimo týchto lacno postavaných a skromne zariadených domov z päťdesiatych a šesťdesiatych rokov existuje aj iný svet, hodný objavovania. Na našej ulici nebolo veľa stromov, ale pamätám si jednu čerešňu, ktorá ako zázrakom vyrástla zo sivého betónu pred číslom päť, crescendo telových odtieňov, ružových a krásnych. Ženských. Na začiatku leta padal z jej konárov akýsi luxus, ktorý vniesol vôňu do inak skromných životov rodiny Rowenovcov, ktorí tam bývali. Ten strom pôsobil zároveň sexuálne i duchovne, a hoci to nedávalo zmysel, všetky zmysly pri ňom ožili. Každému obyvateľovi predmestia, ktorý okolo neho prešiel, pripomenul, že stále existuje možnosť života v intenzívnych farbách.

APOKALYPSA S ROWENOVcami

S Derekom Rowenom, inak zvaným Guggi, som bol najlepší kamarát, odkedy som mal tri a on štyri roky, napriek jeho tvrdeniu, že sa so mnou skamarátil len preto, že sme mali v zadnej záhrade hojdačku.

Guggi nedal len mne meno Bono, každému zo svojej rodiny dal nové surreálne mená. Napríklad Pískajúci Clive staršiemu bratovi. Alebo Silák z Arranu mladšiemu a Delaney s plnými gaťami ešte mladšiemu. A Glennich Carmichael prvej sestre.

Malá Biddy jednosmerka, tak nazval druhú sestru, potom bol brat Hawkeye a nakoniec najmladší brat Radar, ktorý sa neskôr ob-

javil aj na obale našich prvých albumov *Boy* a *War*. Mal ešte jednu sestru, ktorá sa narodila tesne predtým, ako odišiel z domu, takže tú volal jej vlastným menom, Miriam.

Meno Bono nie je jediné, ktoré mi v tých rokoch Guggi dal. Mal som mnohé, každé bizarnejšie než to predtým. Mená, ktoré sme si navzájom dávali, neboli len na to, aby sme sa rozosmievali, ale aj na to, aby osvetlili niečo z toho, kým sme boli. Niečo, čo sa nezmes-tilo do mien, ktoré nám dala pri narodení rodina, prv než pozna-la našu osobnosť. Mená mali opísať tvar nášho ducha rovnako ako telesné charakteristiky. Bono bola skratka pre Bono Vox z O'Connell Street, ale malý Guggi nebol žiadny latinský učenec. *Silný hlas* bol náhodný preklad. Bonavox bol názov dublinského obchodu s načúvacími pomôckami. Páčil sa mu zvuk, ktorý to meno robilo v ústach. Bono Vox z O'Connell Street sa postupne skrátilo na Bonmarie a nakoniec na Bono. Predtým som bol Steinvich von Heischen a bol som vďačný, že táto fáza už pominula. Chlapca z čísla 5 som volal Guggi, pretože tak vyzerala jeho hlava, keď som sa ju pokúsil vyjadriť zvukom. Zvukový obraz. Povedzte Guggi a pozrite sa naňho a uvidíte, o čom hovorím. Možno.

Rowenovci, tri sestry a sedem bratov, žili päť vchodov od nás, ale ich dom ste takmer nevideli pre všetky tie autá z druhej ruky, ktoré ho obkolesovali. Robbie, Guggiho otec, bol horlivo nábožný muž, ktorý bol pripravený, keby odrazu nastal koniec sveta. Pán Rowen trávil väčšinu piatkov čítaním malých inzerátov v *Evening Herald*, hľadal v nich veci, ktoré by sa mohli hodiť pri blížiacej sa apokalypse. Ako napríklad pästo pneumatík. Alebo Oldsmobile 1957. Alebo záhrada plná sliepok a moriek. Samozrejme, živých, nie zmrazených, na predaj a jedenie.

Niekedy som šiel do Mount Temple na bicykli s Trevorom Rowenom, Silákom z Arranu, neskôr skráteneho len na Silák. Bol to astmatik, ktorému sipenie a adenoidný hlas zaručili u dievčat nevidanú obľubu. Bola to skutočne zlatá duša, ktorá bola pre vlastnú ochranu schopná drsného humoru a zlomyseľnej randy. Keďže bol čistotný

a poriadkumilovný, na cestu do školy sa každý deň pripravoval tým, že niekoľko minút hľadel do zrkadla v predsieni a kontroloval, či je jeho výzor v poriadku, či má rifle zastrčené do ponožiek a popolavé kadere ulízané do ofiny. Neskôr hral na basu v kapele Virgin Prunes ako praveký človek vypustený z jaskyne.

Andrew Rowen sa nakoniec ocitol v troch pesničkách U2, *Running to Stand Still*, *Bad* a *Raised by Wolves*. Andy, ktorý získal prezývku Delaney s plnými gaťami v dvoch rokoch po nemilej príhode s plienkou, bol známy svojou takmer fotografickou pamäťou. Mal asi najvyššie IQ zo všetkých detí na našej ulici, niekedy sa zdalo, že si zapamätal celý Encyklopédiu Britannicu. Pamätal si svoje druhé narodeniny. Pamätal si veľa vecí, ktoré by radšej zabudol. Jeho obľúbenou zábavou na večierkoch bolo odpovedať na obskúrne otázky o čomkoľvek.

Jedného dňa, práve som si robil domácu úlohu v detskej izbe na Cedarwood Road, som vyzrel z okna a zbadal *Plné gate*, ako sa vozí na jednokolesovom bicykli a hrá pritom na trúbku.

Popri apokalyptickom nastavení mysle mal Robbie Rowen aj úžasný zmysel pre dobrodružstvo a často ma so svojimi deťmi bral na miesta, kam by som sa inak nikdy nedostal. Vzal nás na prímestské cesty za dublinským letiskom, kde sme v auguste zbierali černice. Alebo na maličkú opustenú pláž, plaviť sa na nafukovacích pltiach. Naučil ma jazdiť na motorke, v ôsmich ma posadil na moped a v desiatich na Hondu 50. A naučil ma predávať.

Často hovorím, že pochádzam z dlhého radu obchodných cestujúcich z maminej strany, a stále považujem to, čo robím, za predaj. Predávam nápady, predávam pesničky a občas predávam tovar. S tovarom som začal, keď Robbie Rowen vo februári 1972 kúpil krabicu nepredaných kalendárov. Tisíc kalendárov na rok 1972, ktoré kúpil za facku, nečudo, keďže sme boli už dva mesiace v novom roku.

S Guggim sme chodili od dverí k dverám v našom okolí a snažili sa predať tieto kalendáre s ich „profesionálnymi fotkami“. Keď sa nás spýtali, či nie je skoro predávať kalendáre na budúci rok, odpovedali sme, nie, nie je, predávame totiž tohtoročné.

„Ale, pani Byrnová, tých prvých pár mesiacov predsa aj tak nepotrebuje!“

EVANJELIUM PODEA GUGGIHO

Guggi ma naučil dve veci, ktoré zmenili smerovanie môjho života.

1. Bol to jeho nápad, deliť všetko päťdesiat na päťdesiat. Ak mal päťdesiat pencí, ja som mal dvadsaťpäť. To isté platilo, keď sme boli vo väčšej skupine, o všetko sme sa so všetkými delili. Takto vnímal svet.
2. Guggi ma priviedol k predstave, že Boh sa môže zaujímať o každý detail našich životov, k predstave, ktorá mi pomôže prekonať chlapčensťvo. Aj mužný vek. (Dnes si uvedomujem, že predstava, že existuje Boh, je pre veľa ľudí absurdná. O to viac, že taká všemohúca bytosť, ak by existovala, by sa mohla zaujímať o problémy s dospievaním nejakého chlapca.)

Keď mi Guggi povie o Robbieho náhlých zmenách nálad a úzkosti, ktorú cítili, keď sa mu museli vyhýbať, zdá sa mi neuveriteľné, že jeho vlastný duševný život to prežil. Hoci hovoril veľa o nebi, zdalo sa, že žije v neustálom pekle. Jeho mama, Winnie, bola jeho strážnym anjelom.

„UŽ SI SPASENÝ?“

V niektoré nedele ma Guggi bral do kostola Merrion Hall na cirkevné stretnutia, v ktorých veriaci vo vytržení nechali cez seba prehovárať Ducha svätého. Rowenovci chodili na sabat do kostola trikrát, čomu som nikdy nerozumel, a večer chodili na miesto zvané Chlapčenské oddelenie v YMCA.

„Už si spasený?“